

3. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / za zag. red. N. M. Bibik. Kiev : Litera LTD, 2018. 160 s.
4. Полонська Т. К. Оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з іноземних мов у контексті компетентнісного підходу. Проблеми сучасного підручника. 2019. Вип. 22. С. 224-237.
5. Bullock, Deborah. Assessment for Learning activities. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/teaching-resources/teaching-secondary/activities/assessment-learning-activities-0>.
6. Drew, Chris. 51 Constructive Feedback Examples for Students. URL: <https://helpfulprofessor.com/constructive-feedback-examples/>.
7. Getting started with Assessment for Learning. URL: <https://cambridge-community.org.uk/professional-development/gswafl/index.html>.

ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА ЗА НОВИМ ДЕРЖАВНИМ СТАНДАРТОМ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Людмила ХЛАНЬ,

*завідувач науково-методичної лабораторії природничо-математичних та
інформатично-технологічних дисциплін комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»*

*«Географічна освіта необхідна для
розвитку відповідальних та активних
громадян сьогодення і майбутнього світу».*

Міжнародна хартія з географічної освіти

Сучасний період розвитку суспільства потребує якісно нового рівня освіти, творчих людей, здатних ефективно діяти за межами навчальних ситуацій, успішно розв'язувати реальні життєві проблеми.

Сучасна географічна освіта має викликати в учнів цікавість і захоплення світом та його людьми і ці почуття мають залишитися з ними на все життя. Географічні компетентності забезпечують формування в учнів просторової уяви та мислення, пояснюють, як природні та суспільні об'єкти, явища і процеси на Землі в різних масштабах формуються, взаємопов'язані та змінюються з часом.

У відповідь на виклики сучасності в Україні йде реформування освіти, у тому числі географічної. З **2023/24** навчального року вчителі географії у 6 класі будуть викладати предмет за новими модельними програмами, розробленими відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 згідно з вимогами, передбаченими статтею 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту».

Зміни в освітньому та культурному середовищі нашого суспільства вимагають від учителя географії по-новому розуміти природу сучасного суспільства, тому перспективу шкільної географічної освіти вбачають у її інтеграції з екологічною, економічною, соціологічною, культурологічною

освітою та запровадженням компетентнісного підходу до навчання («Нова українська школа»). Важливою віхою у трансформації підходів до базової географічної освіти стала «Концепція географічної освіти в основній школі» у відповідь на запровадження оновленого «Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти». Автори концепції наголошують на винятковому значенні географічних знань, вмінь і компетенцій, що допомагають зорієнтуватися в складних глобалізаційних процесах, забезпечити суспільство від невиважених кроків, дає змогу особистості чітко ідентифікуватися в сучасному світі.

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, географія є складовою природничої освітньої галузі. Виходячи із потреб сьогодення, метою природничої освітньої галузі є формування в учнів природничо-наукової компетентності як базової та відповідних предметних компетентностей як обов'язкової складової загальної культури особистості і розвитку її творчого потенціалу на основі компетентнісного, діяльнісного, інтегративного, особистісно-орієнтованого, дослідницького, проблемно-ситуативного підходів.

Реалізація природничої освітньої галузі у 2023/2024 навчальному році забезпечується через інтегровані курси «Пізнаємо природу», «Довкілля», «Природничі науки» (5-6 класи), «Географія» (6 клас).

Заклади освіти здійснюють вибір модельних навчальних програм, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (<https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-niprohramy/>).

Для викладання географії у 6-9 класах пропонується такі модельні програми:

- Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.02.2022 № 143).
- Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.04.2022 № 324).

Кожна модельна навчальна програма має особливості щодо реалізації вимог державного стандарту, об'єднуючи питання окремих компонентів галузі у розділи і теми. Програми розроблені з урахуванням вікових, загальнонавчальних і психологічних особливостей учнів. Зміст навчальних занять, методи роботи спрямовані на формування відповідальності учня за власні вчинки, виховання почуття обов'язку, толерантності, прагнення до пізнання й істини, наполегливості, ощадливості, працьовитості, екологічної свідомості. Вони також

сприяють виявленню конструктивної активності, формуванню відповідальності за прийняття виважених рішень під час власної і групової діяльності, усвідомленню значення набутих компетентностей для успішної самореалізації, усвідомленню залежності добробуту й успіху від рівня опанування здобутками сучасної науки і техніки, обстоюванню важливості ощадливого та раціонального використання ресурсів тощо.

Географія в школі – це класична навчальна дисципліна, яка бере активну участь у формуванні в учнів наукової картини світу. Унікальність сучасної шкільної географії в тому, що вона інтегрує одночасно природничі (фізична географія), громадянські (соціальна й економічна географія) та інформаційно-технічні (картографічна складова) галузі знань.

Зміна змісту, форм та методів навчання, збільшення ролі самостійної роботи школярів, можливість їх широкого доступу до джерел інформації потребують від сучасного вчителя створення таких умов під час організації освітнього процесу, які б сприяли підвищенню інтересу учнів до вивчення предмета, активізували їхню пізнавальну діяльність, забезпечували їх особистісний розвиток, формували життєві компетентності, що є можливим завдяки використанню сучасних технологій навчання.

Інноваційною педагогічною технологією, що відповідає вимогам Нової української школи та є ефективним засобом вивчення шкільної географії, коли увага переноситься на процес набуття школярами знань, умінь, навичок, життєвого досвіду, які трансформуються в компетенції, є організація та проведення дослідницької діяльності.

Дослідження як вид діяльності введено до модельних програм з географії саме з метою поєднання виконання практичних і суспільно значущих завдань через створення різноманітних творчих робіт, що сприяє зближенню шкільної освіти з реальним життям, оскільки знання повинні активно використовуватися у повсякденних умовах.

Унікальна структура дослідження орієнтована на підвищення мотивації до навчальної діяльності учнів, а також сприяє активному розвитку пізнавального інтересу до вивчення географії як практичної науки шляхом проведення учнями власних науково-пошукових робіт.

Дослідження передбачають самостійну роботу учнів. Проведення географічних досліджень орієнтовано на покращення сприйняття та запам'ятовування інформації під час виконання завдань з формування в учнів просторового уявлення про земну поверхню, її складових, взаємодію між ними; аналіз причин та наслідків взаємодії з іншими складовими природного середовища; вміння орієнтуватися в соціально-економічних, суспільно-політичних та екологічних процесах та подіях; розвиток екологічної складової природокористування.

Розв'язання дослідницьких та творчих завдань є можливим завдяки запровадженню в освітній процес проектних технологій.

Нині метод проектів вважається одним із перспективних видів навчання, тому що він створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищення в них

мотивації для отримання знань, розвитку інтелектуальних здібностей, отримання досвіду вирішення практичних завдань.

Під час вивчення і дослідження певної проблеми учні звертаються до необхідної інформації з різних навчальних предметів, самостійно ведуть пошукову, дослідницьку, експериментальну роботу, працюють індивідуально, в парах, групах, обмінюються інформацією, аналізують і оцінюють її, приймають колективне рішення щодо розв'язання конкретної проблеми.

Для застосування проєктної технології у процесі навчання географії використовують підручники, атласи, робочі зошити, практикуми та інші засоби навчання, які містять питання і завдання, розраховані на застосування в освітньому процесі активних методів навчання (проблемного викладу, дослідницького методу). Число питань і завдань для створення навчальних проєктів залежить від вікової категорії учнів та шкільного курсу географії.

При вивченні географії метод проєктів може успішно застосовуватися на різних етапах уроку, зокрема під час вивчення нового матеріалу, закріплення отриманих знань, проведення практичних робіт, для здійснення тематичного контролю, а також в позакласній роботі.

Результатом реалізації проєкту є формування самостійності, творчого підходу до розв'язання проблемних ситуацій, критичного мислення та навичок співробітництва, які забезпечують успіх практичної діяльності.

Використання методу проєктів на уроках географії впроваджується з 6 класу, коли учні переходять від інтегрованих курсів «Пізнаємо природу», «Довкілля» до систематичних курсів географії, які є основою для їх подальшого вивчення. Так, учні можуть досліджувати компоненти природи, встановлювати взаємозв'язки між ними на прикладах природних комплексів різних масштабів; порівнювати отримані матеріали спостережень з теоретичною інформацією, що міститься у підручнику, інших інформаційних джерелах; вчать робити узагальнення, висновки та проєктувати систему заходів з усунення виявлених недоліків. При цьому учасники проєкту створюють творчий доробок у вигляді плакатів, бюлетенів, макетів, виставок; проводять творчі звіти у вигляді ділових ігор (конференції, круглі столи, акції тощо).

Практична робота, як вид навчальної діяльності, в якому учні, спираючись на засвоєний теоретичний матеріал, виконують певне завдання за інструкцією чи алгоритмом, який завершується чітко визначеним результатом, також є невід'ємною складовою викладання географії. Тому що для вивчення географії особливо необхідне набуття практичних умінь і навичок, які формуються саме під час виконання практичних робіт.

Звертаю вашу увагу, що у модельних програмах запропонована орієнтовна тематика досліджень, проєктів, практичних та інших робіт. Вона може бути змінена вчителем у межах вивчення відповідної теми, враховуючи матеріально-технічне забезпечення, наявність власних дидактичних розробок, рівень підготовленості класу, інтереси дітей, регіональні особливості рідного краю тощо. Результати дослідження учнів/учениць учитель оцінює під час презентацій.

Для опанування учнями навчального матеріалу з курсів географії рекомендується застосовувати інноваційні засоби, форми, методи та прийоми навчання. Серед інтерактивних методів і форм перевагу слід надавати дидактичним іграм, а саме: квестам, вікторинам, рольовим сюжетним іграм, навчальним конференціям, диспутам тощо. Для проведення дослідів та моделювання об'єктів, процесів і явищ бажано використовувати елементи STEM-освіти. У процесі навчання необхідно надавати школярам можливість презентувати перед однолітками результати власної творчої діяльності або спільної роботи в групі (презентації, есе, мініпроекти, плакати, фотозвіти, відеоролики тощо). Під час обговорення результатів освітньої діяльності учні вільно висловлюють свої припущення, ідеї та думки, аргументують власну позицію, діляться враженнями від прочитаного / почутого / побаченого.

За умови дистанційного навчання використовуються відповідні засоби відеозв'язку та освітніх інтернет-платформ і сайтів, з якими педагог та учні мають досвід роботи. Сучасні можливості більшості з них дозволяють організувати результативну пошукову й дослідницьку діяльність учнів, застосувати якісні тематично відповідні відеофрагменти про об'єкти, процеси і явища, що вивчаються, ігрові форми навчання, тестову онлайн перевірку здобутих результатів.

Отже, в умовах становлення Нової української школи важливого значення набуває модернізації системи географічної освіти, а саме:

- Географічна освіта має важливе значення для підготовки широких верств населення до розвитку кар'єри, громадського життя і ухвалення особистих рішень.
- У сучасному світі кожен член суспільства все частіше покликаний приймати рішення, які мають далекосяжні наслідки. Географічна освіта допомагає підготувати людей до прийняття таких рішень.
- Географія – це не «пасивний» предмет. Вона не може бути просто увібрана (абсорбована) або запам'ятована. Учні вчать опановувати унікальні навички, які не викладаються в межах інших дисциплін.
- Одним з найважливіших способів вивчення географії є вихід за межі класу для проведення досліджень, спостережень, виконання практичних завдань.

У питаннях щодо нових підходів до навчання географії часто наголошується на тому, що сучасна школа не повинна навчати лише тому, що відбувається навколо нас сьогодні, але має також підготувати учнів до майбутнього. А цього можна успішно досягти лише тоді, коли школа навчить учнів самостійно мислити та буде підтримувати їх у творчості.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnijstandart-bazovoyi-serednoyi-osviti>.
2. Концепція «Нова українська школа». URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/>
3. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>.
4. Закон України «Про загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>.

5. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>

6. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.02.2022 № 143).

7. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.04.2022 № 324).

8. Мальчикова Д.С.; Мезенцев К. В. Публічний імідж географії в контексті трансформації стандартів базової середньої освіти: досвід України і світу / *УКРАЇНСЬКИЙ ГЕОГРАФІЧНИЙ ЖУРНАЛ*, 2022.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Марина ЧАЛА,

*методист науково-методичної лабораторії природничо-математичних
та інформатично-технологічних дисциплін комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»*

Ключова ідея Нової української школи полягає у побудові справедливої, інклюзивної та ефективною освітньої системи, яка відповідає потребам сучасного суспільства і готує учнів до майбутнього. Вкрай важливим для ефективного втілення цієї ідеї є впровадження універсального дизайну навчання (УДН), як підходу до свідомого проєктування і реалізації навчальних середовищ, який «вбудовує» гнучкість так, що можна сприяти навчанню більшої кількості учнів, спрямовує на створення рівних можливостей навчання для всіх учнів, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей та потреб.

Мета універсального дизайну навчання полягає в зниженні бар'єрів у навчанні для всіх учнів. Тобто, не знижуючи очікування, прогнозовані результати навчання, зробити все можливе, щоб допомогти учням їх досягати.

Основні принципи універсального дизайну навчання:

- Багато варіантів представлення інформації та змісту уроку, зокрема через поєднання візуальних, аудіальних та кінестетичних елементів.

- Багато варіантів активності, залучення та зацікавлення навчальним матеріалом предмета через різні види навчальних завдань та діяльностей, включаючи інтерактивність, співпрацю та самостійність.

- Багато варіантів вираження розуміння (доказів навчання).

- Багато варіантів надання зворотного зв'язку.

- Максимальне усунення перешкод і створення навчального середовища, яке є зрозумілим, послідовним і зручним для всіх учнів.